

ԲԱՆԱՎԵՃ ԵՎ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ. ДИСКУССИИ И ОБСУЖДЕНИЯ. DISCUSSIONS.

ՀԱՄԱՅԱՆՑԱՅԻՆ ԼԵՂՈՒ. ԼԵՂՎԱԿԱՆ ՏԱՐԲԵՐԱ՛Կ, ԹԵ՛ ԽՈՍՔԻ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄ

*Բանասիր. գիտ. թեկնածու Մ. Ա. ՄԱՐԳՍՅԱՆ
meri.sargsyan@lang.sci.am*

Լեզուն շարունակ փոփոխվում է արտաքին և ներքին գործոնների ազդեցությամբ: Այն պահից սկսած, երբ ի հայտ եկավ համացանցը, հանդես եկան հաղորդակցման նոր մեթոդներ և ձևեր: Սոցիալական կայքերում, բլոգերում, առցանց խաղերում և առցանց հաղորդակցման ընթացքում աստիճանաբար ձևավորվեց այսպես կոչված համացանցային լեզուն կամ խոսքը: Այն ուսումնասիրության լայն նյութ դարձավ: Սակայն դեռևս կան երևույթներ, որոնք ըստ պատշաճի ուսումնասիրված չեն կամ լրացուցիչ բացատրության կարիք ունեն: Օրինակ՝ դեռ պարզ չէ՝ խոսքի ինչպիսի դրսևորում պետք է համարել համացանցային նամակագրությունը: Այն մի կողմից գրավոր խոսք է, մյուս կողմից՝ բանավոր, քանի որ բանավոր խոսքին հատուկ հատկանիշներ է դրսևորում:

Սույն հոդվածի նպատակն է ներկայացնել համացանցային լեզվի առանձնահատկությունները, դիտարկել դրանք «բանավոր խոսք» և «գրավոր խոսք» տարանջատման, ինչպես նաև լեզվական տարբերակների առանձնացման համատեքստում:

Մինչ այդ հարցին անդրադառնալը նշենք, որ լեզվի ուսումնասիրության առումով կարևոր են համացանցի կիրառության երկու հիմնական դրսևորումները՝ համացանցը՝ որպես հաղորդակցման և տեղեկատվության պահպանման միջոց: Առանց մասնագիտական խոր ուսումնասիրության էլ դժվար չէ նկատել, որ համացանցն առաջին հերթին կիրառվում է որպես *հաղորդակցման միջոց*: Բացի այդ՝ համացանցը տեքստային տեղեկատվության պահպանման վիթխարի դաշտ է: Այստեղ ընդգրկված են թե՛ բազմաժանր գրականությունը, թե՛ մշակութային ժառանգությունը, թե՛ լեզվական ու խոսքային ստեղծագործությունները: Թերևս հենց այս պատճառով

Էլ վերջին տասնամյակում համացանցային լեզուն սկսում է դիտարկվել որպես լեզվական մի մեծ կորպուս՝ ընդգրկելով լեզվական զանազան տվյալներ ցանկացած բնագավառի վերաբերյալ: Աշխարհի տարբեր երկրներում համացանցային կորպուսի ուսումնասիրության մեծածավալ աշխատանքներ են տարվում¹: Բացի այդ՝ գիտական զանազան հոդվածներ, գրքեր, ատենախոսություններ նվիրվում են համացանցային լեզվի բառապաշարի քննությանը:

Ինչ վերաբերում է համացանցային հայերենին, ապա, ի տարբերություն միջազգային լեզուների՝ հայերենի դերը համացանցում փոքր է, չնայած վերջին ժամանակներում հայերենն ամրապնդում է իր դիրքերը համացանցային հարթակում. բրաուզերները գործառու են հայերեն, սոցկայքերը հայերեն օգտագործելու հնարավորություն են ընձեռում, շարունակ աճում է հայերեն հավելվածների թիվը: Համացանցային հայերենի ուսումնասիրության մասին պետք է նշել, որ այն դեռևս սկզբնավորման փուլում է: Առանձնացնենք, թերևս, ամենաուշագրավ ուսումնասիրությունը՝ Ա. Քամալյանի՝ համացանցային հայերենի բառապաշարի առանձնահատկություններին նվիրված աշխատանքը²:

Այսպիսով՝ կարելի է նշել, որ վերջին ժամանակներս համացանցային լեզվի ուսումնասիրությամբ քիչ թե շատ զբաղվում են: Բայց որքան էլ զարմանալի է, հետազոտողները գրեթե չեն անդրադառնում այն հարցին, թե խոսքի ինչպիսի դրսևորում պետք է համարել համացանցային լեզուն, կամ արդյո՞ք խոսքի դրսևորում է, թե՞ լեզվական տարբերակ: Այս հոդվածում փորձում ենք ներկայացնել համացանցային լեզուն կամ խոսքը այս տեսանկյունից՝ չանդրադառնալով բառապաշարային կոնկրետ առանձնահատկությունների:

Նախ նշենք, որ թե՛ գիտական գրականության մեջ և թե՛ առհասարակ լեզվում համացանցային խոսքը բնորոշելու բազմաթիվ տարբերակներ կան: Նկատի ունենք ոչ միայն հայալեզու, այլև օտարալեզու աղբյուրները: Այսպես, օրինակ, համացանցային խոս-

¹ Տե՛ս <https://www.kilgarriff.co.uk/Publications/2003-KilgGrefenstette-WACIntro.pdf>; M.Gatto, *Web as Corpus: Theory and Practice*, "Studies in Corpus and Discourse", Bloomsbury 2014 256 է. հիմնականում <http://cl.indiana.edu/~md7/13/615/slides/13-wac/13-wac.pdf>; M.Hundt, N.Nesselhauf, C. Biewer, *Corpus Linguistics and the Web*, NY 2007, 305 էջ:

² http://language.sci.am/sites/default/files/conference/-kamalyan_arewik.pdf

քը բնորոշվում է որպես *համացանցային ժարգոն, համացանցային լեզու, համացանցային խոսակցական լեզու, համացանցային խոսք, առցանց հաղորդակցման գրավոր խոսակցական լեզու* ևն: Անգամ այս բնորոշումները փաստում են, որ համացանցային լեզուն կամ խոսքը միջանկյալ դիրք է գրավում խոսակցականի և գրականի, գրավորի և բանավորի միջև: Բայց ո՞րն է համացանցային լեզվի կամ խոսքի սահմանագիծը: Այսպես, դիտարկենք այն *լեզվական տարբերակներ*ի համատեքստում: Հայտնի է, որ լեզվի հիմնական տարբերակներն են տարածական, հասարակական, գործառական և ոճական տարբերակները³:

Եթե նկատի ունենանք, որ համացանցային խոսքը ստեղծվել է համացանցային հարթակում, ծառայում է համացանցից օգտվող մարդկանց, բառապաշարը այսպես կոչված «համաժողովրդական» բառապաշարի սահմաններում է, կարող ենք համացանցային խոսքը կամ լեզուն դիտարկել որպես ժարգոն՝ համարելով լեզվական տարբերակ: Մակայն կարծում ենք՝ այնքան էլ ճիշտ չէ ժարգոն համարել: Նախ՝ ժարգոնը բնորոշ է հասարակության մի փոքր խմբին, իսկ համացանցային լեզուն կիրառվում է հասարակության տարբեր շերտերի կողմից՝ անկախ տարիքից, սեռից, կրթական մակարդակից, բնակության վայրից ևն: Այսինքն՝ այն ավելի լայն սահմաններ ունի: Երկրորդ՝ եթե ժարգոնը ստեղծում է հասարակության մի որոշակի խումբ՝ հասարակության մյուս շերտերից առանձնանալու նպատակով և որոշակի միտումով, ապա համացանցային լեզուն նման միտում բոլորովին չունի: Այն հատուկ ստեղծված լեզվատարբերակ չէ, այլ ձևավորվել է տարբերայնորեն՝ որպես հասարակական պահանջ:

Լեզվական տարբերակներից համացանցային լեզուն կամ խոսքը առավել մոտ է նաև խոսակցականին: Քանի որ համացանցը որևէ կերպ չվերահսկվող, ազատ հարթակ է, այստեղ մարդիկ հաղորդակցվում են գերազանցապես խոսակցական լեզվին մոտ լեզվատարբերակով: Ինչու՞ խոսակցականին մոտ: Ինչպես գիտենք, խոսակցական լեզուն բանավոր հաղորդակցման միջոց է, այսինքն՝ այն որևէ տեղ չի արձանագրվում, որևէ կերպ հնարավոր չէ փոփոխել, գրեթե անվերահսկելի է ևն: Ի տարբերություն խոսակցական լեզվի՝ համացանցային լեզուն կամ խոսքը ոչ թե գրավոր, այլ բանա-

³ Հ. Զ. Պետրոսյան, Հայերենագիտական բառարան, Ե., 1987, էջ 266:

վոր հաղորդակցման միջոց է: Սա թերևս խոսակցական լեզվից համացանցայինը առանձնացնելու ամենակարևոր առանձնահատկությունն է: Բացի այդ՝ համացանցային լեզուն, լինելով գրավոր, հնարավորություն է տալիս ոչ միայն կիրառել խոսակցական լեզվի բոլոր միջոցները, այլև վերահսկել խոսքը, ըստ անհրաժեշտության և ցանկության փոփոխել այն, ևն: Այսպիսով՝ համացանցային լեզուն կամ խոսքը բավական մոտ է խոսակցականին, բայց դրանք չեն կարող նույնանալ:

Ինչ վերաբերում է *խոսքի դրսևորմանը*, ապա հայտնի է, որ խոսքը, ըստ արտահայտման եղանակի, ունի երկու դրսևորում՝ գրավոր և բանավոր⁴: Համացանցային լեզուն կամ խոսքը ունի բանավոր խոսքի բոլոր առանձնահատկությունները. ունի խոսակցական իրացում, պայմանավորված է խոսքային իրադրությամբ, այստեղ ևս կան ուղեկցող միջոցներ, թեև փոքր-ինչ տարբեր, ինչպես, օրինակ՝ մեմերի, ժպիտիկների, գիֆերի ևն կիրառությունը: Սակայն եթե բանավոր խոսքն ունի տարածական և ժամանակային սահմանափակում, ապա համացանցայինը նման սահմանափակումներ չունի: Այս առումով համացանցային լեզուն կամ խոսքը մոտենում է գրավորին: Ինչպես գրավոր խոսքը, համացանցայինը ևս գրային պայմանական նշանների իրացում է, ընկալվում է տեսողությամբ: Այստեղ ևս կարևորվում են գրության եղանակներն ու միջոցները: Սակայն համացանցային խոսքը, ի տարբերություն գրավոր խոսքի, գուրկ չէ ռճաարտահայտչական, հնչերանգային հատկանիշներից: Ավելին՝ այն ունի իրեն բնորոշ և հատուկ միջոցներ: Այսպիսով՝ վերոնշյալից կարելի է եզրակացնել, որ համացանցային լեզուն կամ խոսքն օժտված է ինչպես բանավոր, այնպես էլ գրավոր խոսքի առանձնահատկություններով, սակայն չի նույնանում դրանցից որևէ մեկին, այլ միջանկյալ դիրք է գրավում դրանց միջև:

Ինչ վերաբերում է համացանցային լեզուն «լեզու և խոսք» երկատման համատեքստում դիտարկելուն, նշենք հետևյալը: Ինչպես գիտենք, լեզուն հասարակական երևույթ է, խոսքը՝ անհատական: Բացի այդ՝ «այն ամենը, ինչ հանդես է գալիս որպես անմիջական գործընթաց, վերաբերում է խոսքին, այն, ինչ զրկվում է անմիջականությունից, դադարում է գործընթաց լինելուց...», վերաբերում է լեզ-

---

⁴ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 281:

վին»⁵ Հետևաբար՝ խոսքը՝ որպես լեզվական ընդհանրական նորմերի համակարգի կոնկրետ իրացում՝ ստացած անմիջական բնույթ, կարծում ենք, կարող է լիարժեքորեն իր բովանդակության սահմաններում ընդգրկել համացանցային խոսքը:

Այսպիսով՝ ամփոփելով նշենք, որ համացանցային հաղորդակցումը, ունենալով անհատական և անմիջական բնույթ, պետք է դիտարկվի ոչ թե լեզվի, այլ խոսքի տիրույթում: Բացի այդ՝ նկատի ունենալով, որ այն օժտված է թե՛ բնավոր և թե՛ գրավոր խոսքի առանձնահատկություններով, սակայն որևէ կերպ չի նույնանում դրանց, առաջարկում ենք առանձնացնել խոսքի ոչ թե երկու դրսևորում, այլ՝ երեք՝ գրավոր, բանավոր և որպես դրանց միջանկյալ օղակ՝ *համացանցային խոսք*:

М. А. Саргсян. - Интернет-сленг: речевое проявление или языковой вариант?-Язык постоянно меняется из-за внешних и внутренних факторов. С момента появления Интернета появились новые методы и формы коммуникации. Они стали объектом изучения. Тем не менее, существуют явления, которые не были должным образом изучены или требуют дополнительного объяснения. Например, до сих пор неясно, к какому проявлению речи следует отнести интернет-сообщение? С одной стороны, это письменная речь, а с другой - устная, потому что оно имеет особые характеристики устной речи.

Цель этой статьи - представить особенности интернет-сленга, рассматривать их в контексте разделения «устной» и «письменной речи», а также разделения языковых вариантов.

М. А. Sargsyan. - Internet Slang: speech manifestation or language option?-The language is constantly changing because of external and internal factors. Since the Internet came up, new communication methods and forms appeared. They became a great deal of study. However, there are still phenomena that have not been properly studied or required additional explanation. For example, it is still unclear what kind of speech should be considered the Internet message? On the one hand, it is a written speech and on the other hand verbal, because it has special characteristics of the verbal speech.

The purpose of this article is to present the peculiarities of the Internet slang, to consider them in the context of separation of "oral" and "written speech" as well as the separation of language variants.

---

⁵ *Մ. Սարգսյան*, Գ. Ջահուկյանի ընդհանուր լեզվաբանական հայացքները, Ե., 2017, էջ 42: